

Provjera ispravnosti postupka povrata i izračuna svote obeštećenja umirovljenicima

UDK: 369.543

doi: 10.3935/rsp.v20i3.1168

UVOD

Od samostalnosti Republike Hrvatske pravni okvir prema kojemu su usklađivane mirovine bio je naslijeđeni Zakon o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koji je Hrvatska preuzela od bivše Socijalističke Republike Hrvatske. U 1993. godini Vlada Republike Hrvatske je, suprotno tada važećem zakonu i donesenim uredbama, ograničila mjesečnu masu sredstava namijenjenih za isplatu mirovina (Puljiz i sur., 2008.: 96). Način usklađivanja mirovina je promijenjen, što je dovelo do znatnog zaostajanja iznosa mirovina u odnosu na iznose propisane zakonom i nastanka duga prema umirovljenicima. Ustavni sud je odlukom od 12. svibnja 1998. utvrdio da takav način usklađivanja mirovina nije u skladu s Ustavom Republike Hrvatske te je umirovljenicima nanese šteta koju izvršna vlast do odluke Ustavnog suda nije ni priznavala. Zatraženo je da se točna svota obeštećenja utvrdi i vrati zakonitim imateljima. Naknadno utvrđena svota obeštećenja i određen način povrata izazvali su mnoge reakcije, prvenstveno od strane obeštećenika, što dovodi u pitanje točnost utvrđene svote i cijelog postupka povrata nastalog duga. Cilj je ovog priloga istražiti način i posljedice usklađivanja mirovina od 1993. do 1998. godine. Također, želi se istražiti provedeni način povrata svote obeštećenja kako bi se uočile moguće nepravilnosti u provedenom postupku.

NASTANAK DUGA PREMA UMIROVLJENICIMA I TUŽBA UMIROVLJENIKA

Nakon proglašenja samostalnosti 1991. Hrvatska je bila prisiljena voditi Domovinski rat. Pojavila se potreba za financiranjem golemih izdataka pa je Vlada 1993. donijela uredbu o utvrđivanju najvećih iznosa mase sredstava za isplatu mirovina (NN 93/1993, 91/1994). Takvim postupkom strogo su ograničena raspoloživa sredstva za plaće i mirovine te je tako omogućeno korištenje sredstava Republičkog fonda mirovinskog osiguranja za podmirivanje različitih obveza. Problem nastaje jer uredbu donesene 1993. i 1994. nisu stavile izvan snage postojeći zakon, nego su ga samo zaobišle. Umirovljenici su odmah reagirali te podnijeli tužbu Ustavnom sudu 1993. Nakon dugotrajnog i kompliciranog sudskog postupka, donesena je Odluka Ustavnog suda 12. svibnja 1998. koja ističe da je provedenim usklađivanjem mirovina nastala neizvršena obveza nadležnih tijela koja se mora podmiriti. Također, ističe se da donesene uredbu nisu bile u skladu sa zakonom niti Ustavom Republike Hrvatske jer krše temeljna prava građana zajamčena Ustavom. Unatoč donesenoj Odluci, mirovine su neadekvatno usklađivane sve do kraja 1998.

PROVEDENI POSTUPAK POVRATA DUGA

U 2000. godini, kada je i dug službeno priznat, donesen je Zakon o povećanju mirovina radi otklanjanja razlika u razini mirovi-

na ostvarenih u različitim razdobljima, gdje se navodi kako se njime izvršava Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. u skladu s gospodarskim mogućnostima Republike Hrvatske (Zakon o povećanju mirovina radi otklanjanja razlika u razini mirovina ostvarenih u različitim razdobljima, NN 127/2000, čl. 1.). Time je vraćen samo dio obeštećene svote. Tek 2004. donesen je Zakon o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. kojim je precizno definirano tko su obeštećenici i u kojem razdoblju su bili oštećeni. U 2007. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. u kojem su obuhvaćeni prethodno izostavljeni korisnici mirovina koji su također u spornom razdoblju bili obeštećeni te su time ostvarili pravo na povrat. Na temelju navedenih zakona temeljio se provedeni postupak povrata obeštećene svote.

HZMO proveo je postupak izračuna svote obeštećenja, koju je izračunao na temelju podataka o korisnicima mirovina, dok je zatezne kamate obračunao HPB Invest. Prema provedenom postupku, iznos obeštećenja je razlika između iznosa mirovine koji korisniku pripada po Zakonu o provođenju odluke Ustavnog suda od 12. svibnja 1998. i iznosa dobivenih mirovinskih primanja (HZMO, 2005.). Pri tome je ključno striktno poštovati načelo financijske ekvivalentnosti kapitala, a upravo o tome uopće se nije vodilo računa (Šego, 2005.: 181-182). Mirovine obeštećenih korisnika uskladile su se s kretanjem prosječnih neto plaća svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Ukupna svota obeštećenja suma je izračunatih pojedinačnih iznosa obeštećenja koji pripadaju svakom pojedinom korisniku mirovine koji su ostvarili pravo na povrat, a predstavlja razliku između usklađenih mirovina prema

zakonu i svih mirovinskih primitaka koje su korisnici primili tijekom razdoblja neustavnog usklađivanja mirovina. U mirovinske primitke ubrajaju se i iznosi primljeni kao dodatak uz mirovinu od 100 kn i 6% od isplaćene mirovine, iznosi dobiveni prema Zakonu o prenošenju sredstava državnog proračuna fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja (NN 102/1998) i Zakonu o povećanju mirovina radi otklanjanja razlika u razini mirovina ostvarenih u različitim razdobljima (NN 127/2000). Prema podacima HZMO-a, 461 765 korisnika mirovine ostvarilo je pravo na povrat te je ukupna svota obeštećenja iznosila 12 861 941 788,69 kn. Kako je postupak povrata započeo nekoliko godina kasnije od razdoblja kada je nastao, potrebno je na utvrđeni iznos dodati zakonske zatezne kamate. U Zakonu o provođenju odluke Ustavnog suda iz 2004. navodi se da će se na iznos ukupnog obeštećenja na ime kamata dodati iznos u protuvrijednosti od 2 milijarde i 300 milijuna kuna (Zakon o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998., NN 105/2004, čl. 3.). U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o provođenju odluke Ustavnog suda donesenog 2007., navodi se da će se na pripadajuću svotu obeštećenja dodati iznos kamata izračunat s kamatnom stopom od 19,9752%, no ne navodeći sam način obračuna. Naglašavam da su upravo u razdoblju na koje se odnosi nezakonito zakidanje umirovljenika metodologija izračuna zakonskih zateznih kamata i sam iznos tih kamatnih stopa nekoliko puta promijenjeni. Obeštećenim korisnicima ponuđena su 2 moguća modela otplate. Prvi model podrazumijeva povrat tijekom 2 godine, ali s time da se nominalni iznos duga zajedno s pripadajućim kamatama (izračunatim na prethodno navedeni način) umanjuje za 50%. Druga varijanta je povrat cjelokupnog duga zajedno s kamatama kroz 8 godina pri čemu su prve dvije godine poček.

DOKAZ NEUSTAVNOG NAČINA USKLAĐIVANJA MIROVINA

Zakonski okvir prema kojemu su se mirovine trebale usklađivati je preuzeti Zakon o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja. Prema tom zakonu, mirovine su se trebale usklađivati s kretanjem prosječnih mjesečnih neto plaća. Posljednje usklađivanje provedeno u skladu sa zakonom bilo je 01. kolovoza 1993. Nakon donesenih spornih uredbi, plaće se nisu adekvatno usklađivale do kraja 1994. godine. Zbog pritiska umirovljenika, mirovine su se 1995. i 1996. usklađivale prema kretanju isplaćenih prosječnih mjesečnih plaća, ali u odnosu na osnovicu dobivenu prema uredbama. Nakon donošenja zakona uslijedio je niz odluka kojima je određeno povećanje mirovina za određeni postotak. Razlike između tada isplaćene i usklađene mirovine prema donesenim odlukama po-

čele su se isplaćivati od ožujka 1997. Zakon donesen 1997. propisao je usklađivanje mirovina prema kretanju troškova života te se takav način određivanja mirovine provodio do donošenja Odluke Ustavnog suda 1998. godine. Novi Zakon o mirovinskom osiguranju stupio je na snagu tek početkom 1999. te je Vlada u međuvremenu nastavila donositi odluke o povećanju mirovine na temelju članka 3. Zakona o usklađivanju mirovina (NN 20/1997) ignorirajući presudu Ustavnog suda.

Na temelju podataka o stvarnim mirovinama za određenog umirovljenika dobivenim na temelju njegovog osobnog odreska od mirovine od HZMO-a i podataka o kretanju prosječnih mjesečnih isplaćenih plaća iz publikacije Mjesečno statističko izvješće u izdanju Državnog zavoda za statistiku, prikazat ću učinak provedenog usklađivanja mirovina u razdoblju od 01. rujna 1993. do 31. prosinca 1998.

Tablica 1.
Kretanje mirovina u razdoblju od 01.09.1993. do 01.01.1995.

Datum usklađenja	Rast prosječne neto plaće u promatranom razdoblju	Razdoblje	Usklađena mirovina prema kretanju plaća (kn)	Usklađena mirovina prema kretanju plaća * (kn)	Isplaćena mirovina (kn)	Isplaćena mirovina* (kn)	Razlika za % usklađene i isplaćene mirovine
01.09.1993.	28,74%	08.1993./07.1993.	582,57	128,74	452,5	100	28,74
01.01.1994.	60,28%	12.1993./08.1993.	933,77	206,36	620,4	137,1	69,25
01.01.1995.	53,37%	12.1994./12.1993.	1 432,16	316,5	753,82	166,59	149,91

* 031.08.1993.=100

Izvor: izračun autorice.

Tablica 1. sadrži podatke koji pokazuju usporedni prikaz kretanja prosječne mjesečne neto plaće i mirovine u razdoblju od 01. rujna 1993. do 01. siječnja 1995. Radi jednostavnosti uočavanja razlika, iznos mirovine u kolovozu 1993. prikazan je na bazi 100. Gledajući cijelo razdoblje od 01. rujna 1993. do 01. siječnja 1995. u kojem

je Vlada ograničila rast mirovina, mirovine su trebale biti povećane za 216,5%, ali one su stvarno povećane za 66,59%. Postotna razlika između mirovine usklađene prema zakonu i stvarno isplaćene u promatranom razdoblju kontinuirano se povećava te 01. siječnja 1995. iznosi čak 149,91%.

Jedan od glavnih problema provedenog usklađivanja mirovina u razdoblju od 1995. do 1998. je što uzeta osnovica nije ona određena u skladu sa Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog

osiguranja nego ona naknadno utvrđena donesenim uredbama. Tablica 2. sadrži usporedni prikaz učinka usklađivanja mirovina prema tako određenoj osnovici do 31. prosinca 1998.

Tablica 2.

Usporedni prikaz usklađivanja mirovina prema porastu plaća i prema uredbama do 31. 12. 1998.

Razdoblje	Povećanje prema plaćama	Povećanje prema uredbama
01.08.1993	100.00	100.00
01.01.1995.	316.50	166.41
Povećanje u 1995. godini	362.11 (povećanje za 14,40%)	190.41 (povećanje za 14,42%)
Povećanje u 1996. godini	426.35 (povećanje za 17,74%)	221.29 (povećanje za 16,22%)
Povećanje u 1997. godini	489.24 (povećanje za 14,75%)	236.61 (povećanje za 8,28%)
Povećanje u 1998. godini	552.06 (povećanje za 12,84%)	253.17 (povećanje za 7,01%)

Izvor: izračun autorice.

Prema podacima iz tablice, slijedi da je primjena neodgovarajuće osnovice uzrokovala da stvarno isplaćena mirovina krajem 1998. iznosi 45,86% od mirovine koja je u skladu sa zakonom trebala biti isplaćena.

Prosječna mjesečna nominalna neto plaća u srpnju 1993. bila je 520,06 kn¹, dok je u prosincu 1998. iznosila 2 935 kn. Prema navedenim podacima, plaće su se od srpnja 1993. do prosinca 1998. povećale za 5,6435 puta. U navedenom razdoblju prema donesenim uredbama i Zakonu o usklađivanju mirovina (NN 20/1997) mirovine su povećane za 2,5317 puta. Podaci o stvarnim mirovinama za određenog umirovljenika dobivenim od HZMO-a pokazuju da je mirovina u kolovozu 1993. godine iznosila 452,50 kn, dok je u prosincu 1998. godine iznosila 1 127,57 kn. Da su se mirovine usklađivale u skladu s kretanjem pro-

sječnih nominalnih neto plaća, mirovina u prosincu 1998. iznosila bi 2 441,46 kn, što je 2,1652 puta veća mirovina od ostvarene. Navedeno potvrđuje da mirovine od rujna 1993. do prosinca 1998. nisu usklađivane u skladu s tada važećim Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, što je dovelo do pada životnog standarda umirovljenika.

PROBLEMI PROVEDENOG POSTUPKA IZRAČUNA SVOTE OBEŠTEĆENJA

Navedeni primijenjeni postupak povrata je nedorečen te na temelju prikazanog načina utvrđivanja svote obeštećenja korisnik ne može sam izračunati svotu koja mu se duguje. Također, navedena primijenjena kamatna stopa potrebna za izračun zakon-

¹ Iznos prosječne nominalne neto plaće preračunao je DZS iz HRD u KN prema omjeru 1 000 HRD za 1 KN.

skih zatezних kamata nije odgovarajuća, a niti precizno definirana jer se ne navodi na koje razdoblje se odnosi, a niti kako se do nje došlo. Zakonom propisana stopa potrebna za izračun zatezних kamata vrlo se često mijenjala, pa je neodgovarajuća primjena jedinstvene stope koja bi bila aproksimacija svih promjena zakonske zatezne kamatne stope u tom razdoblju jer to dovodi do pogreške u izračunu konačne svote dugovanja.

Odugovlačenje postupka priznavanja, pa i samog povrata duga, dovelo je do toga da je od presude Ustavnog suda iz 1998. godine pa do prvih isplata oštećenima prošlo 8 godina jer su prve rate duga isplaćene sredinom 2006. Iako je Vlada u ovom slučaju u položaju dužnika, načinom postupanja oštećenike je stavila u podređeni položaj. Ponudeni modeli isplate duga samo su bili načini Vlade da izbjegne potpuno podmirenje duga. Oštećenici su stariji ljudi te je većina zbog neizvjesnosti potpunog povrata izabrala opciju »ubrzanog« povrata duga kroz 2 godine. Odabirom te opcije, Vlada se obvezuje podmiriti samo polovicu obračunatog duga. Donesenim opcijama Vlada na suptilan način izbjegava potpuni povrat iznosa dugovanja.

Propusta je bilo i u priznavanju prava na povrat duga. Tako, pravo na povrat duga nisu ostvarili oštećenici koji su umrli prije donošenja Zakona o provođenju odluke Ustavnog suda od 12. svibnja 1998. godine. Za tu skupinu oštećenika ne vrijedi nasljedno pravo, što nije pravedno. Ako je dug nastao, on se mora vratiti. Oštećenik je taj ili u ovom slučaju njegovi nasljednici koji mogu otpisati dug, a ne Vlada koja treba osigurati njegov povrat. Pri utvrđivanju svake pojedine svote oštećenja korisnicima je obračunata razlika umanjena za sve dodatke koji su oni u međuvremenu dobili. Sporno je to što ti dodaci nikada nisu isplaćivani kao povrat duga, nego na račun poboljšanja životnog standarda umirovljenika. Kao potvrda tome, dodaci

su isplaćivani prije 2000. godine, dakle, u vrijeme kada Vlada službeno nije priznavala postojanje duga. Stoga ti dodaci nisu smjeli biti oduzeti od oštećene svote te se na temelju toga može zaključiti kako je cjelokupna svota podcijenjena i ne odgovara njenoj stvarnoj vrijednosti.

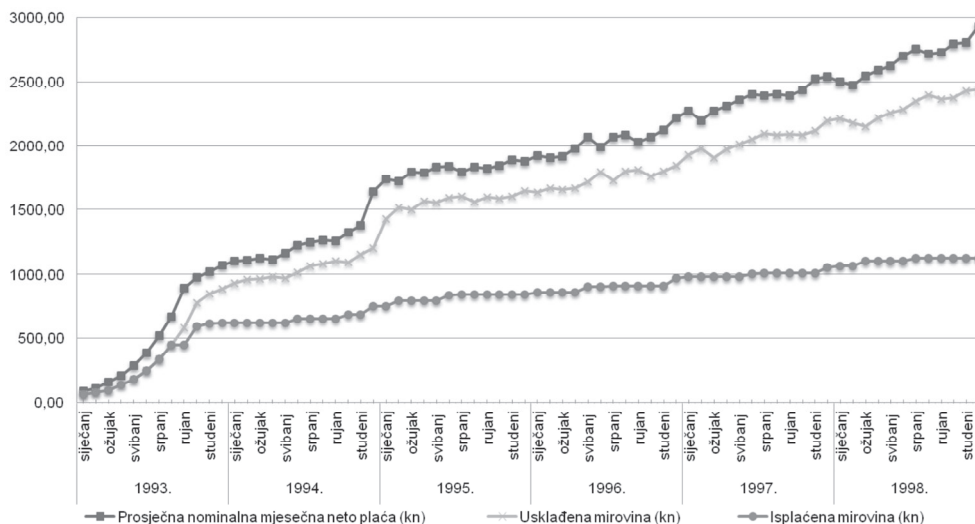
IZRAČUN UKUPNE SVOTE DUGOVANJA ODABRANOG UMIROVLJENIKA

Prema nepravilnostima navedenim u prethodnom odjeljku, može se posumnjati u točnost službeno navedene svote oštećenja. Da bi se izračunala točna svota oštećenja, potrebni su podaci o svim korisnicima koji su u tom razdoblju stvarno oštećeni te bi se zbrajanjem njihovih pojedinačnih svota na koje su na ispravan način obračunate zakonske zatezne kamate došlo do ukupne svote dugovanja. Kako su takvi podaci nedostupni, a računanje s prosječnim veličinama dovelo bi do kumuliranja pogreške, pa će se na temelju jednog konkretnog slučaja provesti usklađivanje i izračun ukupne svote dugovanja za odabranog umirovljenika te će se dobiveni rezultati usporediti s onima prezentiranim od strane HZMO-a.

Na temelju podataka o mirovinskim primanjima određenog umirovljenika provedeno je usklađivanje do prosinca 1998. na način kako se to provodilo do kolovoza 1993. Svota oštećenja je zbroj razlika usklađene i isplaćene svote mirovine u razdoblju od 01. siječnja 1993. do 31. prosinca 1998. godine. Dobiveni izračun pokazuje da svota oštećenja na dan 31. prosinca 1998. iznosi 51 433,11 kn. Slika 1. prikazuje usporedan prikaz kretanja prosječne nominalne mjesečne neto plaće, usklađene i isplaćene mirovine od 1993. do 1998. Iz slike se može uočiti zaostajanje isplaćene mirovine za prosječnom nominalnom mjesečnom neto plaćom, koje se tijekom vremena sve više povećava.

Slika 1.

Usporedba kretanja prosječne nominalne mjesečne neto plaće, usklađene i isplaćene mirovine u razdoblju od 01.01.1993. do 31.12.1998.

Izvor: izračun autorice.

Svota obeštećenja koju je za odabranog umirovljenika izračunao HZMO na dan 31. prosinca 1998. iznosi 38 513,45 kn. Očito je da je službeno navedena svota obeštećenja manja od iznosa stvarne svote obeštećenja koja pripada odabranom umirovljeniku. Kako je HZMO za svakog oštećenog umirovljenika koristio jednaku metodologiju pri izračunu pripadajuće svote obeštećenja, može se zaključiti kako su umirovljenici u navedenom razdoblju provedenim postupkom usklađivanja mirovina oštećeni više nego što im je postupkom povrata obeštećene svote službeno priznato.

Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, pored glavnice, i zatezne kamate (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/2005, čl. 29.). Kako se postupak izračuna zakonskih zateznih kamata u promatranom razdoblju često mijenjao, jedini ispravan način obračuna je da se na iznos duga primijeni odgovarajuća stopa i postu-

pak izračuna koji je u tom razdoblju prema zakonu bio važeći. Na temelju podataka o mjesečnim iznosima kamata, zakonskim zateznim kamatnim stopama u pojedinim razdobljima te odgovarajućoj metodi obračuna kamata izračunate se zakonske zatezne kamate na dan 31. prosinca 1998. te one iznose 24 193,74 kn. Zatim, potrebno je izračunati iznos zakonskih zateznih kamata na dan 29. lipnja 2006. godine jer je tada isplaćena prva rata duga kako bi se dobiveni rezultat mogao usporediti sa službeno navedenim. Pri izračunu, također, uzela sam u obzir i Zakon o povećanju mirovina radi uklanjanja razlika u razini mirovina u različitim razdobljima kojim je djelomično izvršen povrat obeštećene svote. Tablica 3. sadrži podatke o zakonskim zateznim kamatnim stopama i iznosu zakonskih zateznih kamata u pojedinim razdobljima do 29. lipnja 2006. Kamate se za svako navedeno razdoblje računaju jednostavnim kamatnim računom.

Tablica 3.

Iznos zakonskih zateznih kamata na dan 29. 06. 2006. za odabranog umirovljenika

Razdoblje	Zakonska zatezna kamatna stopa (%)	Zakonske zatezne kamate (kn)
31.12.1998.	-	24 193,74
01.01.1999.-31.12.1999.	18	9 257,96
01.01.2000.-31.12.2000.	18	9 257,96
01.01.2001.-31.12.2001.	18	8 971,12
01.01.2002.-30.06.2002.	18	4 217,48
01.07.2002.-31.12.2002.	15	3 442,28
01.01.2003.-31.12.2003.	15	6 437,77
01.01.2004.-31.12.2004.	15	6 022,18
01.01.2005.-31.12.2005.	15	5 898,192
01.01.2006.-31.12.2006.	15	5 898,192
Ukupne kamate na dan 29.06.2006.		83 596,88

Izvor: izračun autorice.

Ukupne zakonske zatezne kamate za odabranog umirovljenika na dan 29. lipnja 2006. iznose 83 596,88 kn. Iznos zakonskih zateznih kamata za istog umirovljenika prema HPB Investu iznosi 5 395,15 kn. Kamate su izračunate na način da se zakonska svota predviđena za kamate koja je iznosila 2 300 000 000,00 kn podijelila na sve obeštećenike koji su ostvarili pravo na povrat. Očigledno je da se zakonski način obračuna zakonskih zateznih kamata nije poštovao. Osim toga, nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o provođenju odluke Ustavnog suda od 12. svibnja 1998. godine, HPB Invest obračunavao je zatezne kamate na ukupan iznos obeštećenja, tj. na stanje svote obeštećenja prema izračunu HZMO-a na dan stupanja na snagu tog zakona, ne uzimajući u obzir činjenicu da se kamate trebaju računati od trenutka nastanka duga. Prema tako provedenom načinu, dug je nastao u trenutku stupanja zakona na snagu, što nije točno. Zanimarili su da se dug kontinuirano povećavao od rujna 1993. do kraja prosinca 1998. Također, pri izračunu je zanemarena vremenska preferencija novca što dodatno

narušava službeno proveden postupak povrata. Druga stvar koju treba naglasiti je da je nakon donošenja zakona primijenjena jedinstvena kamatna stopa od 19,9752% koja nije u skladu sa zakonskim zateznim kamatnim stopama koje su tada vrijedile. HPB Invest u suradnji s HZMO-om je na jednak način, tj. s jednakim propustima obračunavao zakonske zatezne kamate za sve obeštećenike, pa se može zaključiti da na iznos obeštećene svote nisu na odgovarajući način obračunate zakonske zatezne kamate.

Odabrani umirovljenik izabrao je ubrzan povrat pripadajuće svote tijekom 2 godine u 4 jednake rate. Svota obeštećenja na dan 31. prosinca 1998. iznosila je 38 513,45 kn te je umanjena za iznos od 12 111,83 kn koji je dobiven na temelju Zakona o povećanju mirovina radi uklanjanja razlika u razini mirovina u različitim razdobljima. Prema rješenju HZMO-a, ukupna svota obeštećenja na dan stupanja na snagu Zakona o provođenju odluke Ustavnog suda od 12. svibnja 1998., tj. 05. kolovoza 2004. iznosi 26 401,62 kn. Na taj iznos dodano je 5 395,15 kn na račun kamata koje

je izračunao HPB Invest te ukupna pripadajuća svota za odabranog umirovljenika iznosi 31 796,77 kn. Kako je odabran model ubrzanog povrata svote obeštećenja, odabranom umirovljeniku vraćeno je ukupno 15 898,38 kn. Taj iznos vraćen je kroz 4 jednake rate od 3 974,6 kn. Tablica 4. sa-

drži usporedbu vraćenog dijela dugovanja te iznos pripadajućeg duga i zakonskih zateznih kamata na dan 30. lipnja 2013. koji bi pripadali odabranom umirovljeniku da se tog dana vrši povrat u skladu sa zakonom.

Tablica 4.

Iznos duga i zakonskih zateznih kamata na dan 30. lipnja 2013.

Razdoblje	Zakonska zatezna kamatna stopa (%)	Vraćeni dio duga (kn)	Iznos duga (kn)	Zakonske zatezne kamate (kn)
29.06.2006.	15	3 974,60	47 458,51	83 596,88
30.06.2006.-14.12.2006.	15	3 974,60	43 483,91	3 276,59
15.12.2006.-28.06.2007.	15	3 974,60	39 509,31	3 182,39
29.06.2007.-19.11.2007.	15	3 974,60	35 534,71	2 102,88
20.11.2007.-31.12.2007.	15	-	35 534,71	613,34
01.01.2008.-31.12.2008.	14	-	35 534,71	4 974,86
01.01.2009.-30.06.2011.	14	-	35 534,71	12 416,70
01.07.2011.-30.06.2013.	12	-	35 534,71	8 563,38
Ukupan iznos na dan 30.06.2013.			35 534,71	118 727,02

Izvor: izračun autorice.

Prva rata isplaćena je 29. lipnja 2006., druga 14. prosinca 2006., treća 28. lipnja 2007. te posljednja, tj. četvrta 19. studenog 2007. Kako je rata djelomičan povrat svote obeštećenja, od ukupne svote obeštećenja izračunate na ispravan način u skladu sa zakonom u iznosu od 51 433,11 kn, oduzimaju se isplaćene rate u pripadajućem razdoblju te se na novi iznos duga obračunavaju zakonske zatezne kamate u skladu sa zakonom koji je u tom razdoblju važeći. Prema tome, na dan 30. travnja 2016. pripadajuća svota obeštećenja zajedno sa zakonskim zateznim kamatama iznosi 154 261,73 kn.

Uspoređujući vraćeni dio svote obeštećenja sa stvarno pripadajućim, vidi se da je odabranom umirovljeniku vraćen tek marginalan dio ukupne svote. S obzirom da je izračun svote obeštećenja bio jednak za

sve, zaključak donesen na temelju jednog slučaja možemo poopćiti na ostale obeštećenike. Republika Hrvatska nametnula je umirovljenicima opcije povrata svote obeštećenja, čime je izbjegla vraćanje dijela duga koji je ionako podcijenjen, stavljajući ih u podređeni položaj, iako su oni u ulozi vjerovnika. Država je ta koja bi prva trebala poštovati zakone s obzirom da ih ona donosi i potvrđuje. Nedvojbeno je da je dug nastao, a samim time i obveza povrata duga koji se po zakonu treba vratiti u cijelosti uvećan za pripadajuće kamate. Opcija gdje su obeštećenici prisiljeni odustatu od polovice iznosa ako žele dobiti dio obeštećene svote koja je ionako nepravilno izračunata, dodatna je nepravda koja se nanosi umirovljenicima. Osim toga, pri donesenom postupku povrata odlučeno je

da će se svota obeštećenja isplatiti u jednakim ratama svjesno zanemarujući vremensku preferenciju novca, a i eventualnu promjenu zakonske zatezne kamatne stope. To dokazuje da nisu ni namjeravali isplatiti zakonske zatezne kamate u skladu s važećim zakonom niti u jednoj opciji povrata jer su odmah ograničili tu mogućnost. Ako se obrati pozornost na datume isplate, vidi se da je posljednja rata isplaćena neposredno prije parlamentarnih izbora koji su bili 25. studenog 2007. godine. Na taj način Vlada Republike Hrvatske još jednom pokušava na neodgovarajući način pridobiti naklonost umirovljenika. Prilikom povrata četvrte rate u prosincu 2010. godine onima koji su odabrali povrat cjelokupne svote obeštećenja premijerka Jadranka Kosor ističe kako je velik novac osiguran u gospodarski teškoj godini². Takvim postupcima Vlade Republike Hrvatske stječe se dojam da umirovljenici nešto dobivaju na poklon, a ne kao povrat zakonski zajamčenog prava. Povrat duga umirovljenicima je obveza države te bi njegovo podmirenje trebalo biti izvjesno u unaprijed predviđenim rokovima, a ne da obeštećenici iščekuju rate ne znajući kada će one biti vraćene. Nedostatak sredstava nije opravdanje za nevratanje duga. Također, nedopustivo je da se provedeni postupak povrata duga za kojeg su utvrđeni brojni nedostaci koristi kao sredstvo u borbi za vlast u državi.

ZAKLJUČAK

Usklađivanje mirovina u razdoblju od rujna 1993. do prosinca 1998. godine provedeno na temelju Vladinih uredbi nije bilo u skladu s važećim Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, a niti s Ustavom, čime je tadaš-

njim korisnicima mirovina učinjena šteta. To je dovelo do znatnog zaostajanja iznosa prosječne mirovine za prosječnom nominalnom neto plaćom zaposlenika, što govori o razini životnog standarda umirovljenika. Odlukom Ustavnog suda od 12. svibnja 1998. godine potvrđeno je da su provedenim usklađivanjem, osim počinjene materijalne štete, umirovljenicima povrijeđena temeljna ustavna prava i načela. Ustavom zajamčena jednakost, socijalna pravda i vladavina prava povrijeđeni su kako za vrijeme neustavnog usklađivanja mirovina tako i za vrijeme provedbe postupka povrata obeštećene svote.

Na temelju podataka o mirovinskim primanjima provedeno je usklađivanje mirovina i obračun zakonskih zateznih kamata u skladu sa zakonom. Rezultati potvrđuju da mirovine od rujna 1993. do prosinca 1998. godine nisu usklađivane u skladu s tada važećim Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, što je dovelo do smanjenja životnog standarda umirovljenika. Osim toga, umirovljenici su u navedenom razdoblju provedenim postupkom usklađivanja mirovina oštećeni više nego što im je postupkom povrata obeštećene svote službeno priznato. To potvrđuje postojanje niza nepravilnosti u izračunu obeštećene svote, čime je službena ukupno iskazana svota obeštećenja podcijenjena. Također, rezultati ukazuju da na iznos obeštećene svote nisu na odgovarajući način obračunate zakonske zatezne kamate. Dug umirovljenika je materijalna, ali i moralna obveza Republike Hrvatske. Odnos Republike Hrvatske prema oštećenim umirovljenicima vrijeđa njihovo dostojanstvo i stavlja ih u podređeni položaj, iako su oni ti koji su oštećeni. Ukupna svota dugovanja koju država duguje oštećenim umirovljenicima zapravo je znatno veća od

² Bašić, Z. (2010). Kosor vraća HDZ-ov dug umirovljenicima: »Na istu prevaru Sanader je dobio izbore«, Nacional. Posjećeno 21. lipnja 2013. na mrežnoj stranici: <http://www.nacional.hr/clanak/97798/kosor-vraca-hdz-ov-dug-umirovljenicima-na-istu-prevaru-sanader-je-dobio-izbore>.

one koja je službeno navedena i koja će se u konačnici vratiti.

LITERATURA

- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. (2005). *Informacije o provedbi Zakona o provođenju Odluke Ustavnog suda RH od 12. svibnja 1998.* Zagreb: HZMO.
- Puljiz, V., Bežovan, G., Matković, T., Šućur, Z., & Zrinščak, S. (2008). *Socijalna politika Hrvatske.* Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šego, B. (2005). *Financijska matematika.* Zagreb: Zgombić & Partneri.
- Zakon o obveznim odnosima. *Narodne novine*, br. 35/2005.
- Zakon o povećanju mirovina radi otklanjanja razlika u razini mirovina ostvarenih u različitim razdobljima. *Narodne novine*, br. 127/2000.
- Zakon o provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. *Narodne novine*, br. 105/2004.

Priredila:
Martina Orlović